Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027

CCI: 2021EE16FFPR001

VAHEÜLEVAATE TÄIENDUS

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058 art 7a lõige 11 alusel

Kaasrahastanud Euroopa Liit

Eesti tuleviku heaks

EESTI

Detsember 2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS 3
1. Vaheülevaate täiendusega seotud rakenduskava muudatusettepanekud 4
1.1. Muudatused rakenduskava poliitikaeesmärkide ja erieesmärkide lõikes 7
1.2. Muudatuste mõju kliimaalase panuse ja muude valdkondliku keskendumise nõuete täitmisele 9
KOKKUVÕTE 11

SISSEJUHATUS

Tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning Piirihalduse ja Viisapoliitika Rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid[1] (edaspidi *ühissätete määrus* või *ÜSM*) on liikmesriikidel kohustus viia läbi ühtekuuluvuspoliitika fondide vaheülevaatus[2] ning esitada selle tulemused vajadusel koos ettepanekutega rakenduskava muutmiseks ja kohandatava summa kasutamiseks Euroopa Komisjonile hiljemalt 31. märtsiks 2025.

Eesti esitas „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027“ (edaspidi *rakenduskava*) vaheülevaate[3] koos rakenduskava muudatusega nr 3 Euroopa Komisjonile heaks kiitmiseks 28. märtsil 2025. a. Sellele eelnes muudatuste kinnitamine seirekomisjonis 17. märtsil 2025. a ning Vabariigi Valitsuse 28. märtsi 2025. a istungil. Euroopa Komisjon kiitis rakenduskava muudatuse heaks 28. mail 2025. a.

1. aprillil 2025. a ehk vahetult pärast Eesti vaheülevaate esitamist avaldas Euroopa Komisjon Euroopa kaitsevõime tugevdamise “ReArm Europe” algatuse paketi ühe osana ettepanekud perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika (ÜKP) fondide määruste muutmiseks seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vaheülevaate raames. Eesmärgiga muuta ühtekuuluvuspoliitika rakendamist paindlikumaks, sh ajakohastades strateegilisi prioriteete ning lisades täiendavate ettemaksete, suurema Euroopa Liidu toetusmäära ja kulude abikõlblikkuse tähtaja pikendamise võimalusi. Määruste muudatused võeti vastu 18. septembril 2025. a Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2025/1914[4].

Määruste muudatuses tuuakse välja, et võttes arvesse enneolematut geopoliitilist ebastabiilsust ja liidu vajadust kindlustada oma kaitse ja tsiviilvalmisolek, tuleks ühtekuuluvuspoliitika rahalised vahendid kiiresti kasutusele võtta, et otseselt toetada investeeringuid kaitsevõimesse ja tsiviiljulgeolekusse. Seepärast loodi uued erieesmärgid, et rahastada kaitsesektori tööstussuutlikkust ja võimaldada investeeringuid kerksesse kaitse- või kahesuguse kasutusega taristusse, sealhulgas selleks, et edendada sõjaväelist liikuvust ja parandada tsiviilvalmisolekut, sealhulgas küberturvalisust ja tsiviiljulgeolekut, mis ei ole tingimata seotud liikuvusega.

Täpsemalt lisati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, artiklisse 3 poliitikaeesmärgi 1 alla uus erieesmärk „vii) tööstussuutlikkuse suurendamine kaitsevõime edendamiseks, seades esikohale kahesuguse kasutusega võimed“ ning poliitikaeesmärgi 3 alla uus erieesmärk „iii) kerkse kaitsetaristu arendamine, seades esikohale kahesuguse kasutuse, sealhulgas sõjaväelise liikuvuse edendamiseks liidus, ning tsiviilvalmisoleku suurendamine“ .

Eesti peab äärmiselt oluliseks, et EL-i eelarve panustaks senisest enam kaitsevalmiduse tõstmisesse ning kaitsevõime tugevdamisse ning samuti seda, et EL-i idapoolsetele piirialadele on loodud täiendavad paindlikkused ning võimalused, arvestades nende piirkondade ainulaadseid

---

[1] Vt. L_2021231ET.01015901.xml

[2] Dokumendis kasutatakse läbivalt *mid-term review* puhul eestikeelset vastet vaheülevaatus või vaheülevaade. Kuna tegemist ei ole hindamisega selle klassikalises tähenduses, siis ühissätete määruse tõlge „vahehindamine“ oleks eksitav.

[3] Vt. Rakenduskavad ja partnerluslepped | Riigi Tugiteenuste keskus

[4] Vt. Määrus - EL - 2025/1914 - EN - EUR-Lex

julgeolekuprobleeme ja geopoliitilist tähtsust[5].

Venemaa agressioonisõjast tulenevad geopoliitilised riskid ja nendest lähtuvad väljakutsed on kirjeldatud kevadises vaheülevaates. Arvestades Euroopa Komisjoni poolt loodud uusi võimalusi neid riske ja väljakutseid adresseerida ühtekuuluvuspoliitika fondide vahenditega, esitab Eesti vaheülevaate täienduse ning rakenduskava muudatuse nr 4, suunates osa vahendeid uutesse kaitsevaldkonna erieesmärkidesse.

1. VAHEÜLEVAATE TÄIENDUSEGA SEOTUD RAKENDUSKAVA MUUDATUSETTEPANEKUD

Eesti julgeolekuolukorra kriitilisust kinnitavad riigipõhised soovitused. Kui 2024. aasta riigipõhistes soovitustes kaitse(kulude) teemat eraldi veel ei tõstatatud, siis 2025. aasta esimene soovitus Eestile on: „Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2025. aasta järeldustega üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja üldist kaitsevalmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse“. Eesti on oma agressiivse naabri Venemaa geopoliitika tõttu olnud üks kaitsesse raha suunamisse eeskõneleja, kuna oma julgeoleku peab Eesti eelkõige ise riigina tagama. Eesti kaitsekulud 2026. a. ületavad 5%.

Kaitsekulude suurendamisel on äärmiselt oluline roll Eesti majanduse elavdamisel: 2025 aasta riigiaruandes tõdetakse: „Suuremad kaitsekulutused võivad tuua kasu ka Eesti uuenduslikele kaitse- ja lennundusettevõtetele“ ja „kaitsele keskendumine aitab veenda investoreid Eesti sõjalise heidutuse usaldusväärsuses ja seeläbi vähendada geopoliitilisi investeerimisriske“.

Strateegia Eesti 2035 on samuti kirjeldanud kaitsevõimekuse suurendamise vajadust strateegilistes aluspõhimõtetes:

- Eesti julgeoleku tagatiseks on liikmesus ja panus NATOs ja Euroopa Liidus ning tihe koostöö liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega.
- Eesti riigikaitse tagavad iseseisev kaitsevõime ja kollektiivkaitse, mida kindlustab tugev kaitsetahe. Kaitsekulud on vähemalt 2 protsenti SKP-st[6] ja püsivad kooskõlas kujuneva ohupildiga.
- Eesti riigikaitse korralduse alus on riigikaitse lai käsitus – riigikaitsesse tuleb anda oma panus igal inimesel.

„Julgeolek ja riigikaitse“ 2024. aasta tulemusaruandes tuuakse välja kaitsekulude kasvatamise kiire vajadus, kuna Venemaa jätkuv agressioon Ukraina vastu ja üldine julgeolekukeskkonna halvenemine maailmas on seadnud Eesti väga keerulisse julgeolekuolukorda, mistõttu on sõjalise riigikaitse kiirkorras arendamine Eesti riigi püsimajäämise seisukohalt nii täna kui ka lähitulevikus vältimatu.

Võimalusi ühtekuuluvuspoliitika fondides toetuse ümbersuunamiseks kaitsevõimekuse tugevdamiseks arutati põhjalikult valitsuskabineti nõupidamistel 2025. a mais-juunis ning täiendavaid otsuseid tehti veel ka sügiseses 2026. a riigieelarve ja 2026-2029 riigieelarve strateegia koostamise protsessis. Arutelude tulemusel esitasid ministeeriumid Rahandusministeeriumile ettepanekud rakenduskava eelarves **EL toetuse ümbersuunamiseks**

---

[5] 8. mail 2025. a kinnitati Vabariigi Valitsuses Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni ettepanekute kohta eelarveperioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide määruste muutmiseks.

[6] Seoses Venemaa Föderatsiooni suurenenud sõjalise ohuga, tõsteti sõjalise kaitse kulutuste tase 2023. aastal vähemalt 3% SKP-st. Aastast 2026 tõusevad kaitsekulud vähemalt 5%-ni SKP-st ning riigi eelarvestrateegia kohaselt on 2026-2029 kaitsekulude maht kokku 10 miljardit eurot ehk keskmiselt 5,3% SKP-st; koos välistoetustega 10,3 miljardit eurot ehk keskmiselt 5,43% SKP-st.

kogumahus 385,88 mln eurot[7] ehk 11,5% rakenduskava EL toetuse eelarvest, et toetada uutes erieesmärkides Eesti kaitsevõimekuse tõstmist. Koos riikliku kaasfinantseeringu ja toetuse saajate omafinantseeringuga panustatakse kaitsevõimekuse tõstmisesse rakenduskava raames kokku 447,2 mln eurot.

Ümbertõsteteks võetakse rakenduskavas kasutusele kaks uut erieesmärki järgmiselt:

a) Poliitikaeesmärk 1 „Nutikam Eesti“ all võetakse kasutusele erieesmärk „vii) tööstussuutlikkuse suurendamine kaitsevõime edendamiseks, seades esikohale kahesuguse kasutusega võimed“
b) Poliitikaeesmärk 3 „Ühendatum Eesti“ all võetakse kasutusele erieesmärk „iii) kerkse kaitsetaristu arendamine, seades esikohale kahesuguse kasutuse, sealhulgas sõjaväelise liikuvuse edendamiseks liidus, ning tsiviilvalmisoleku suurendamine“.

Uute erieesmärkidega koos lisandub struktuurivahendite rakendussüsteemi uus rakendusasutus Kaitseministeerium (KAM).

Ülevaade uute erieesmärkide alla kavandatud tegevustest on esitatud allolevas tabelis.

Tabel 1. Kaitsevõime tõstmiseks rakenduskavasse lisatavad sekkumised

Poliitikaeesmärk 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärk vii) Tööstussuutlikkuse suurendamine kaitsevõime edendamiseks, seades esikohale kahesuguse kasutusega võimed			
Sekkumine	**EL toetuse eelarve (mln eurot)**	**Rakendus-asutus**	**Selgitus**
Kaitsetööstuspargi baastaristu	52,0	KAM	Kaitsetööstuspargi rajamine loob tingimused kaitsetööstuse arendamiseks ja majanduskeskkonna parandamiseks. Meetme toel luuakse tööstuspargi toimimiseks vajalik taristu ja rajatised, et tekiks nõuetele vastav tootmiskeskkond laskemoona, lahingumoona ja lõhkeaine tootmiseks. Tootmishooned ehitavad tööstusparki tegutsema valitud ettevõtted enda jaoks ise. Sekkumisel on ühtlasi positiivne majanduslik ja regionaalne mõju – luuakse eeldused uue kõrgtehnoloogilise tööstusklastri arenguks Pärnumaal, mis parandab piirkondlikku majanduskeskkonda ja loob uusi töökohti.
Kaitseettevõtja tootearendus-programm	23,8	MKM	Kaitseettevõtete teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuste mahukuse ja teadmussiirde võimekuse suurendamine. Toetuse abil saab ettevõtja arendada välja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise uue või oluliselt muudetud toote (kahese kasutusega tehnoloogia) või teenuse.
Kaitsetehnoloogia testimisvõimekuse loomine ja riigikaitset toetava tehisaru võimekuse arendamine	14,9	HTM	Luuakse riigisisene võimekus kaitsetehnoloogia katsetamiseks ja arendamiseks, mis kiirendab kriitiliste kaitsevõimete väljaarendamist, toetab otseselt kaitsetööstust ja selle strateegilist autonoomiat. Tehisaru põhiste sõjaliste eksperimentaalarenduste ja -tehnoloogiate ning sõjalisi otsustusprotsesse toetava teadus- ja arendustegevuse jaoks laiapõhjalist riigikaitset toetavate tehisaru andmekogude taristu võimekuse ja

[7] Sh 217,6 mln euro mahus kärbiti erinevate valdkondade EL toetuse eelarveid ning 169,4 mln euro mahus suunati kaitse erieesmärkidesse ümber juba alustatud sõjalist liikuvust toetavaid projekte ja transpordi valdkonna vabasid vahendeid.

			tehisaru genereerimise võimekuse loomine.
Kokku:	**90,7**		
Poliitikaeesmärk 3 „Ühendatum Eesti“ erieesmärk iii) kerkse kaitsetaristu arendamine, seades esikohale kahesuguse kasutuse, sealhulgas sõjaväelise liikuvuse edendamiseks liidus, ning tsiviilvalmisoleku suurendamine			
Sekkumine	**EL toetuse eelarve (mln eurot)**	**Rakendus-asutus**	**Selgitus**
Sõjaväelise liikuvuse investeeringud (TEN-T maanteede, raudteede ehitus ja rekonstrueerimine)	275,53	KLIM	Sõjaväelise liikuvuse investeeringud EL-i üleste prioriteetsete sõjaväelise liikuvuse koridoridel (nt Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) ja Tallinn-Tartu maanteel ning Rail Balticul). Maantee investeeringute esialgne planeeritud EL toetuse eelarve on ca 177 mln eurot ning raudtee investeeringute esialgne planeeritud EL toetuse eelarve ca 98 mln eurot. Summad sisaldavad nii uusi tegevusi kui ka juba käivitunud projekte, mis panustavad samuti sõjalise liikuvuse eesmärgi täitmisesse ja liigitatakse seega ümber uue erieesmärgi alla.
Sõjaväelise liikuvuse edendamist ning toimimist toetavad investeeringud (sh liitlaste vastuvõtu- ja kaitseväetaristu investeeringud)	19,65	KAM	Olulise sõjaväelist liikuvust toetava taristuarendusena rajatakse sõjaväelinnak, mis parandab märgatavalt liitlasvägede vastuvõtuvõimekust ning aitab suurendada NATO liitlaste kohalolu piirkonnas.
KOKKU:	**295,18**		
KÕIK KOKKU:	**385,88**		

Poliitikaeesmärgi 1 uued sekkumised on kooskõlas riigipõhiste soovituste ning 2025 aasta riigiaruandega, kus kirjeldatakse kasvavat vajadust edendada innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevusse tehtavaid investeeringuid, eelkõige kaitsevaldkonnas. Kaitsetööstuspargi rajamine võib riigiaruande hinnangul anda positiivse tõuke välisinvesteeringute suurenemiseks. KAMi tulemusvaldkonna „Julgeolek ja riigikaitse“ 2024. aasta tulemusaruandes tuuakse välja, et kaitsetööstuspargi rajamine on äärmiselt oluline Eesti kaitsevõime arendamiseks.[8]

HTM, MKMi ja KLIMi ühiselt hallatava tulemusvaldkonna teadus ja arendustegevus ning ettevõtlus tulemusaruandes[9] nimetatakse väljakutsena seda, et Venemaa agressioon ja laiem julgeolekukriis mõjutavad Eesti teadus- ja arendustegevuse suundi ning ettevõtete tegevusvaldkondi. Esile on kerkinud uued strateegiliselt olulised sektorid, nagu kaitsetööstus, millel on suur innovatsioonipotentsiaal, ent ka märkimisväärne ressursivajadus. Seega on põhjendatud HTMi ettepanek suunata osa oma teadusrahastusest kaitsevaldkonda.

Poliitikaeesmärgi 3 alla planeeritavad tegevused on sõjaväelise liikuvuse edendamist ning toimimist toetavad investeeringud (sh liitlaste vastuvõtu- ja kaitseväetaristu investeeringud). Sõjaväelise liikuvuse investeeringud hõlmavad riigiteede Tallinn–Pärnu–Ikla (Via Baltica) ja Tallinn–Tartu maantee ümberehitamist, mis asuvad EL sõjalise liikuvuse põhja koridoris ja on ühtlasi ka TEN-T põhivõrgustiku maanteede osad. Lisaks suurendatakse investeeringuid Balti riikide vahelise suurima uue raudteetrassi, Rail Baltica valmimise toetamiseks, mis riigiaruande põhjal on väga tähtis, et minna maanteetranspordilt üle raudteetranspordile ja edendada kestlikku liikuvust. Lisaks tsiviilkasutusele on need trassid olulised sõjalise liikuvuse tagamiseks, toetades

[8] Kaitseministeerium
[99] TUA24_TAIE_0.pdf

NATO ja EL-i kollektiivkaitse põhimõtteid. Teede ja raudteede vastavusse viimine sõjalise liikuvuse nõuetega võimaldab liitlaste rasketehnika ning strateegiliste kaupade kiiret ja turvalist liikumist, aga vajadusel ka suuremahulist elanike evakuatsiooni, tugevdades seeläbi Eesti kaitsevõimet ja piirkondlikku julgeolekut. Kaitseministeeriumi tulemusaruande kohaselt peab Eesti NATO uute kaitseplaanide rakendamiseks olema valmis vastu võtma liitlasvägesid senisest oluliselt suuremas mahus. See eeldab vastuvõtuvõimekuse ja toetavate teenuste arendamist, et tagada liitlasüksuste kiire saabumine, majutamine ja siirmine operatsioonialale.

Rakenduskavasse lisatavate investeeringute puhul on arvestatud, et need **peavad olema teostatavad rakendusperioodi lõpuks**. Valitsuse tasandil on kokku lepitud, et rakenduskavasse lisatavate kaitsevõimekuse tõstmist toetavate tegevuste elluviimiseks vajalikud toetuse andmise tingimused tuleb ministeeriumidel kehtestada hiljemalt 31. märtsiks 2026. a ning tagada taotlusvoorude avamine hiljemalt 30. juuniks 2026. a. Ministeeriumid on juba alustanud ettevalmistusi toetuse andmise tingimuste koostamiseks, et uued tegevused oleksid valmis 2026. a alguses kiirelt startima ning rakendamise tempo ümberplaneerimiste tõttu ei kannataks.

Täpsem ülevaade koos põhjendustega uute erieesmärkide alla lisatavate tegevuste kohta (sh lisatavad väljund- ja tulemusnäitajad, sekkumisvaldkondade koodid jms) on esitatud rakenduskava muudatuses nr 4, mis esitatakse Euroopa Komisjonile heaks kiitmiseks koos käesoleva vaheülevaate täiendusega.

1.1. Muudatused rakenduskava poliitikaeesmärkide ja erieesmärkide lõikes

Perioodi 2021-2027 ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava EL toetuse kogueelarve (3,37 mld eurot) ümberplaneerimise käigus ei muutu, küll aga muutuvad eelarved nii poliitikaeesmärkide, erieesmärkide kui fondide lõikes.

Kaitsevõime tugevdamise kriitiline vajadus tingib paratamatult muudes valdkondades tegevuste edasi lükkamist ning kärpeid. Rakenduskava muudatusettepanekute tegemisel oleme arvestanud teiste valdkondade eesmärkide täitmisega ning kaalunud ja analüüsinud rahalisi ümbertõsteid selliselt, et ükski teine rakenduskavas seatud eesmärk ei saa ümbertõstetest oluliselt mõjutatud. Seetõttu oleme ümbertõsteid välja pakkunud eelkõige neis meetmetes, mis siiani ei ole piisava tempoga rakendunud ning kus võib tekkida risk, et perioodi lõpuks ei suudeta kogu raha kasutusse võtta. Sellised ümbertõsted täidavad ka rakendamise kiirendamise eesmärki, mis on samuti üks riigipõhistest soovitustest: „Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmi (ERF, JTF, ESF+, Ühtekuuluvusfond) rakendamist, tuginedes vajaduse korral vahehindamisel pakutavatele võimalustele“. Loodame ümbertõstetest mõju ka 2028+ perioodi alguse kiirendamiseks.

Poliitikaeesmärkide võrdluses suureneb kõige enam poliitikaeesmärgi nr 3 „Ühendatum Eesti“ eelarve maht, kuhu suunatakse täiendavalt juurde 124,5 mln eurot sõjalise liikuvuse investeeringute toetamiseks. Poliitikaeesmärgi nr 1 „Nutikam Eesti“ eelarve suureneb 25,3 mln euro võrra, millest rahastatakse kaitsetööstuse ning vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse arendamiseks vajalikke tegevusi. Kõigi teiste poliitikaeesmärkide eelarve väheneb, sh kõige enam poliitikaeesmärgis nr 2 „Rohelisem Eesti“, kokku 93,3 mln euro võrra. Tehniline abi väheneb seoses fondide vaheliste ümbertõstetega. Muudatus ei mõjuta partnerite võimekuse tõstmiseks kavandatud eelarvet. Samuti ei mõjuta ReArm muudatused Õiglase Ülemineku Fondi.

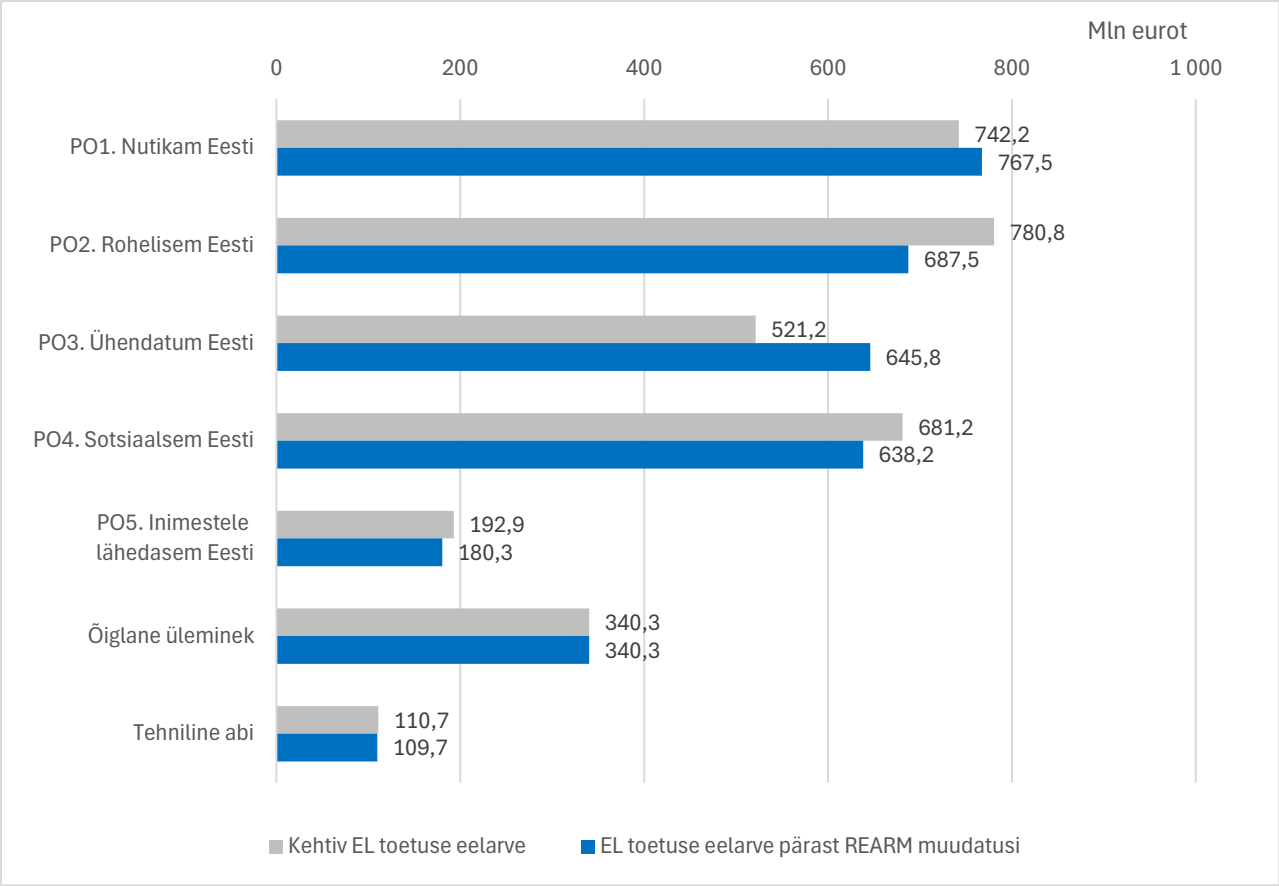

Joonis 1. Ümbersuunamised rakenduskava poliitikaeesmärkide lõikes.

Muudatused erieesmärkide lõikes on kajastatud tabelis 2. Protsentuaalselt kõige enam on vähendatud nende erieesmärkide EL toetuse eelarvet, milles rakendamine kas ei ole veel alanud (mh ei ole veel kinnitatud kõiki toetuse kasutamise aluseks olevaid õigusakte), on alles algusjärgus (suur osa eelarvest veel kohustustega katmata ja/või maksed on madalad) või kus meetme jätkamise vajadus jääb kaitse tagamise eesmärgi kõrval paratamatult vähemoluliseks.

Tabel 2. Ümbersuunamised erieesmärkide lõikes

Erieesmärgi nr ja nimetus	EL toetuse eelarve enne	ReArm muudatus-ettepanek	Uus EL toetuse eelarve	Muudatuse % algse eelarvega võrreldes
1.1 Teadus- ja innovatsioonivõime, kõrgetasemelised tehnoloogiad	332 300 031	-32 775 523	299 524 508	-9,9%
1.2 Digitaliseerimisest kasu toomine	156 000 000	-13 816 889	142 183 111	-8,9%
1.3 VKEde kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine	179 505 206	-9 258 026	170 247 180	-5,2%
1.4 Aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse oskuste arendamine	10 700 000	-196 800	10 503 200	-1,8%
1.5 Digitaalse ühenduvuse suurendamine	63 720 000	-9 350 000	54 370 000	-14,7%
1.7 Tööstussuutlikkuse suurendamine kaitsevõime edendamiseks (UUS)	0	90 700 000	90 700 000	+100%
2.1 Energiatõhususe edendamine ja kasvuhoonegaaside vähendamine	452 000 000	-39 622 486	412 377 514	-8,8%

2.2 Taastuvenergia edendamine	7 000 000	-5 000 000	2 000 000	-71,4%
2.4 Kliimamuutustega kohanemine, katastroofiriski ennetamine	114 764 641	-4 889 321	109 875 320	-4,3%
2.6 Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine	111 028 963	-35 388 193	75 640 770	-31,9%
2.8 Säästva mitmeliigilise linna liikumiskeskkonna edendamine	96 000 000	-8 400 000	87 600 000	-8,8%
3.1 Üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) arendamine	501 200 000	-168 239 940	332 960 060	-33,6%
3.2 Säästva piirkondliku ja kohaliku liikuvuse edendamine	20 000 000	-2 303 268	17 696 732	-11,5%
3.3 Kerkse kaitsetaristu arendamine (UUS)	0	295 183 603	295 183 603	+100%
4.1 Parandada kõigi tööotsijate töölesaamise võimalusi	52 830 270	-5 808 665	47 021 605	-11,0%
4.11 Parandada teenuste kättesaadavust ja sotsiaalkaitsesüsteeme	48 160 000	-502 703	47 657 297	-1,0%
4.13 Toiduabi	15 612 147	0	15 612 147	0,0%
4.2 Hariduse ja koolituse teenustele juurdepääsu parandamine	72 000 000	-1 909 482	70 090 518	-2,7%
4.3 Sotsiaal-majandusliku kaasamise edendamine	95 600 000	0	95 600 000	0,0%
4.4 Edendada kohanemist muutustega, tervist ja töökeskkonda	38 050 000	-6 709 553	31 340 447	-17,6%
4.5 Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamine	132 081 117	-4 346 301	127 734 816	-3,3%
4.6 Võrdne juurdepääs kvaliteetsele ja kaasavale haridusele	29 488 658	0	29 488 658	0,0%
4.7 Elukestva õppe ja ümberõppe võimaluste edendamine	82 245 860	-11 989 407	70 256 453	-14,6%
4.8 Soodustada aktiivset kaasamist, parandada konkurentsivõimet	115 144 772	-11 746 477	103 398 295	-10,2%
5.1 Tervikliku arengu, jne. soodustamine linnapiirkondades	41 716 000	0	41 716 000	0,0%
5.2 Tervikliku arengu jne soodustamine mujal kui linnapiirkonnas	151 190 000	-12 582 096	138 607 904	-8,3%
8.1 Õiglane üleminek	340 284 888	0	340 284 888	0,0%
Tehniline abi	110 714 232	-1 048 472	109 665 760	-0,9%
KOKKU:	**3 369 336 786**		**3 369 336 786**	

** Ümbersuunatavat toetust kasutatakse mh kaitse valdkonnas teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamise toetamiseks uue erieesmärgi 1.7 all.*
*** Summa sisaldab juba alustatud sõjaväelise liikuvuse eesmärki panustavaid transpordi projekte ning vabasid vahendeid, mis suunatakse ümber uue erieesmärgi 3.3 alla.*

1.2. Muudatuste mõju kliimaalase panuse ja muude valdkondliku keskendumise nõuete täitmisele

Ühissätete määruse kohaselt tuleb ERF vahenditest suunata minimaalselt 30 % ja ÜF vahenditest 37 % kliimaeesmärkide saavutamiseks. Võttes arvesse eelnevalt kirjeldatud eelarvelisi ümbertõsteid kaitse valdkonda, on Eesti jätkuvalt nimetatud nõudeid täitmas, panustades nõutust suuremas määras keskkonnaeesmärkidesse. Koos vaheülevaate täiendusega koostatud

rakenduskava muudatuse nr 4 kohaselt on ERF kogueraldisest (sh EL toetus, riiklik kaasfinantseering ja toetuse saajate omafinantseering) kavas suunata 34% ning ÜF kogueraldisest 48% kliimaalaste eesmärkide toetamiseks:

Fond	Rakenduskava kogueraldis eurodes (v.a tehniline abi)	Rakenduskavas seatud kliimaalase panuse sihttase eurodes	Kliimaalase panuse osakaal
ERF	2 051 463 472	699 849 463	**34%**
ÜF	893 294 108	430 378 229	**48%**

Samuti on ümbertõstete järgselt rakenduskavas jätkuvalt täidetud muud ühissätete määruse ja fondimäärustega seatud valdkondliku keskendumise ehk temaatilise kontsentratsiooni nõuded, sh on vähemalt 8% ERFi vahenditest suunatud kestliku linnaarengu tarbeks ning arvestatud on ReArm muudatustega võimaldatud suuremat paindlikkust valdkondliku keskendumise summade arvestamisel.

KOKKUVÕTE

Euroopa Komisjoni kaitse valdkonna ReArm algatus ja sellega seotud ÜKP fondide regulatsioonide muudatused lõid uued võimalused suunata seni kasutusse võtmata toetusraha ümber kaitsevaldkonda, et suurendada investeeringuid Euroopa julgeoleku seisukohalt prioriteetsetesse valdkondadesse. Eesti jaoks on oma agressiivse naabri Venemaa geopoliitika tõttu kaitsevõime tugevdamine prioriteet – 2026. aastast tõusevad kaitsekulud üle 5% SKP-st ning aastatel 2026–2029 eraldatakse sõjaliseks riigikaitseks keskmiselt 5,3% SKP-st aastas. Eesti on ka Euroopa Liidu tasandil kaitse ja julgeoleku teemadel üks eestkõnelejaid ning pidevalt tõstatanud meie geograafilisest asukohast tulenevaid riske.

Seetõttu alustasime rakenduskava ümberplaneerimisega koheselt pärast eelnimetatud paketi ja muudatusettepanekute avalikustamist ning oleme teinud märkimisväärseid pingutusi, et **kaitsevõimekuse tõstmisesse suunata kokku 385,88 mln eurot, mis moodustab 11,5% EL toetuse kogumahust**. Esitame vastavad rakenduskava muudatusettepanekud koos käesoleva vaheülevaate täiendusega. Võttes arvesse uutesse erieesmärkidesse suunatava toetuse mahtu, tekib muudatuste heakskiitmisel Eestil võimalus järgmiste EL regulatsioonidega kehtestatud vaheülevaate ja sellega seonduvate järgmiste hüvede kasutamiseks:

- Uute erieesmärkidega seotud täiendav ühekordne ettemakse 20%.
- Kui vaheülevaate (või selle täiendamise) raames on heaks kiidetud vähemalt 10% rakenduskava rahaliste vahendite ümbersuunamine uutesse erieesmärkidesse ning rakenduskava muudatus esitatakse komisjonile hiljemalt 31. detsembril 2025, on võimalik täiendav ühekordne ettemakse 9,5% kogu rakenduskava ulatuses.
- Täiendavaid ühekordseid ettemakseid, mis tulenevad vahendite ümbersuunamisest uutesse erieesmärkidesse, käsitletakse kulukohustustest vabastatavate summade arvutamisel 2025. aastal tehtud maksetena, tingimusel et programmimuudatuse taotlus on esitatud komisjonile hiljemalt 31. detsembril 2025.
- Vähemalt 7% rakenduskava rahaliste vahendite ümbersuunamisel uutesse erieesmärkidesse, tekib võimalus pikendada kogu rakenduskava elluviimise perioodi senise 2029. aasta asemel 2030. aasta lõpuni.
- Võimalus kohaldada kõrgemat EL toetuse määra kuni +10% võrreldes praeguste toetuse määradega.

Eeltoodu on rakenduskava edukaks elluviimiseks ning ka uute kaitsevõimekuse suurendamisega seotud tegevuste rakendamise seisukohast meie geograafilist asukohta ja geopoliitilisi pingeid arvestades väga tänuväärne.

Vaheülevaate täiendamise tulemusena teeme Euroopa Komisjonile ettepaneku kinnitada ÜKP fondide rakenduskava 2021-2027 muudatused ja toetuse ümbersuunamine uutesse kaitsevaldkonna erieesmärkidesse vastavalt rakenduskava muudatusele nr 4. Maksimaalselt lubatud suurema EL toetuse määra rakendamisel +10% võrreldes seniste määradega kujuneb rakenduskava uueks kogumaksumuseks 4 016 855 884 eurot.

Lisaks vaheülevaate täiendamisega seotud muudatusettepanekutele, esitame ettepanekud ka muude täienduste sisseviimiseks, mis on vajalikud rakenduskava ajakohastamiseks ja rakendamise kiirendamiseks (näiteks ettevõtetele täiendavate rahastamisvahendite võimaldamine, VKEde arenguprogrammist vahendite ümbersuunamine starditoetusesse, kuludest sõltumatu rahastamisskeemi ehk FNLC laiem kasutuselevõtt jms). Toetuse kiire kasutuselevõtt on Eesti jaoks jätkuv prioriteet, rakendamise lisa-aasta peaks jääma pigem

puhvriks, mil saab vajadusel tegevusi lõpetada, kui objektiivsed asjaolud seda nõuavad.

Käesoleva vaheülevaate täiendus koos rakenduskava muudatusettepanekutega edastatakse arvamuse andmiseks ja otsustamiseks ÜKP seirekomisjonile. Enne rakenduskava ametliku muudatuse esitamist Euroopa Komisjonile, esitatakse dokumendid kinnitamiseks ühtlasi Vabariigi Valitsusele.

Vaheülevaate täiendusega koos seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile esitatavad dokumendid:

- Perioodi 2021-2027 rakenduskava muudatus nr 4
- Õiglase Ülemineku territoriaalse kava muudatus
- Perioodi 2021-2027 rakenduskava ja Õiglase Ülemineku territoriaalse kava muudatuste põhjendused
- Ajakohastatud rakenduskava näitajate tulemusraamistiku metoodika
- Lisa 2. Kuludega sidumata rahastamise (FNLC) kasutamise ettepanekud ERF meetmetes:
  - Lisa 2- avaliku sektori innovatsioonivõimekuse tõstmine, meede 21.1.1.3
  - Lisa 2- kaitsetööstuspargi baastaristu, meede 21.1.6.3
  - Lisa 2 - sõjaväelinnak, meede 21.3.3.2
  - Lisa 2 muutmine- korterelamute rekonstrueerimine, meede 21.2.1.1